

CONCERT DIN SERIA DE EVENIMENTE LA STOCKHOLM

Vineri 19 octombrie a.c., la orele 19:30, a avut loc la Sala de Concerte Berwald (Berwaldhallen) din Stockholm un concert din Seria de Evenimente, susținut de Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Suediei dirijată de Kristjan Järvi și având ca solist pe violonistul Gil Shaham. În programul concertului, care a fost radiodifuzat atât în transmisie directă cât și în reluare la 25 octombrie orele 12:05, au fost cuprinse lucrările Concertul pentru vioară și orchestră în re major opus 61 de Ludwig van Beethoven (1770-1827) și Naive and Sentimental Music de John Adams.

Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Suediei provine din "Orchestra lui Wladimir", cum se mai numea Orchestra de Dans a Serviciului Radiofonic (Radiojöstans Dansorkester) constituită în 1936, și care în 1948 a luat numele de Orchestra Radio (Radioorkester). Orchestra s-a dezvoltat succesiv în prima parte a anilor '60, iar în 1967 s-a unit cu Orchestra de Divertisment (Underhållningsorkester) într-un ansamblu de peste 100 de persoane sub numele de Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Suediei (Sveriges Radios Symfoniorkester). De atunci, orchestra s-a dezvoltat la nivel mondial datorită unor puternici dirijori cu reputație internațională ca, în ordine cronologică, românul Sergiu Celibidache - părintele acestei orchestre, Herbert Blomstedt, Esa-Pekka Salonen și Evghenie Svetlanov. În momentul de față, conducerea muzicală este încredințată tânărului dirijor austriac Manfred Honeck, secondat de prim-dirijorul oaspete Mark Wigglesworth. În plus de aceasta, în fiecare an orchestra are ca oaspeți pe câțiva dintre cei mai de seamă soliști și dirijori, având un repertoriu care se întinde de-a lungul mai multor secole. Concertele ei au loc nu numai pe scena proprie, care este Sala de Concerte Berwald și care poartă numele compozitorului suedez Franz Berwald (1796-1868), ci și în cadrul unei ample activități de turnee în țară și străinătate. În plus de aceasta, orchestra a manifestat mereu o răspundere specială pentru muzica nou scrisă și prezintă anual un mare număr de lucrări noi, create de compozitori suedezi sau străini. Aceasta face ca Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii Suediei să dezvolte o capacitate deosebită în ceea ce privește interpretarea curentelor din muzica contemporană. Dirijorul oaspete al acestui concert este Kristjan Järvi, născut în Tallin, dar mutat de copil cu familia la New York. Acolo a primit mai întâi lecții de pian, după care a studiat dirijatul la University of Michigan. În 1993 întemeiază grupul Absolute Ensemble, cu care a imprimat, printre altele, simfonii camerale de compozitorul american John Adams. Debutul ca dirijor îl are în 1999 cu Los Angeles Philharmonic Orchestra la Hollywood Bowl. În sezonul de față, Kristjan Järvi dirijează, printre altele, Orchestra Filarmonică a Țărilor de Jos și BBC Philharmonic.

Solistul serii, violonistul Gil Shaham, s-a născut în 1971 în S.U.A., dar s-a mutat câțiva ani mai târziu cu familia în Israel. Acolo a urmat studii de vioară la Rubin Academy. A debutat cu Orchestra Simfonică din Ierusalim, după care a avut diferite angajamente cu Israel Philharmonic Orchestra sub conducerea lui Zubin Mehta, New York Philharmonic Orchestra și Boston Symphony Orchestra. În Europa a concertat pentru prima dată în 1986, după care a avut angajamente cu Orchestra La Scala din Milano, Orchestre Nationale de France, Orchestra Filarmonică din Berlin, Royal Philharmonic Orchestra și London Symphony Orchestra. Gil Shaham folosește o vioară Stradivarius din 1699, pe care a cântat și la concertul acesta de la Stockholm. Concertul pentru vioară și orchestră în re major de

Ludwig van Beethoven este, poate, cel mai îndrăgît și admirat dintre concertele pentru acest instrument solist. Beethoven l-a compus în mod special pentru un concert public programat pentru 23 decembrie 1806 de prietenul său violonistul Franz Clement, un virtuoz de seamă austriac, care era maestrul de concert la Theater an der Wien. Dar transcrierea notelor a durat atât de mult, încât, din lipsă de timp, în vederea premierei nu au putut avea loc nici un fel de repetiții, iar Clement, care răspundea și de dirijare, a trebuit să cânte după manuscris. O curiozitate de la premieră l-a constituit faptul că, după interpretarea primei părți, Clement a executat o lucrare a sa proprie de mare bravură ținând vioara cu susul în jos (!), continuând abia după aceea cu celelalte două părți ale concertului pentru vioară și orchestră al lui Beethoven. În ciuda acestor ciudățenii, concertul a avut mare succes la public. De altfel, anul acela a fost foarte fructuos pentru compozitor, el dând atunci la lumină, printre altele, Concertul pentru pian și orchestră nr. 4 și Simfonia nr. 4. Concertul pentru vioară și orchestră nu abundă în artificii de virtuozitate, ci este plin de sentimente lirice și expresivitate nobilă, partea solistică fiind pusă în slujba ideii muzicale. Interpretarea din această seară, datorată solisticii lui Gil Shaham, s-a menținut în limitele intențiilor compozitorului, deși, raportată la amintirea interpretărilor ceva mai vechi ale unui Yehudi Menuhin sau Isaac Stern, cred că s-ar fi cerut a fi mai susținută pe alocuri în ceea ce privește tempo și affetto.

A doua parte a serii de concert a fost rezervată lui John Adams, unul dintre cei mai remarcați și mai adesea cântați compozitori contemporani din S.U.A. El și-a început cariera prin 1980 cu piesa simfonică Harmonium, scoțând mai apoi operele Nixon in China (1985-87) și The Death of Klinghoffer (1991), precum și o dramă muzicală despre cutremurul din acel deceniu de la Los Angeles. Muzica lui John Adams este melodioasă și ritmică, în același timp subtilă și ușor de recunoscut, lucru ce se poate afirma cu plăcută surpriză și despre lucrarea Naive and Sentimental Music din 1998-99, executată în acest concert. Din punct de vedere tematic, această lucrare este o parafrază a eselui lui Friedrich Schiller (1759-1805) intitulat *Über naive und sentimentalische Dichtung* care a apărut în 1795. Aici, Schiller studiază contrastul între două feluri de personalități artistice. Pentru cei naivi, arta este un mijloc de exprimare natural, sentimentul și gândul sunt în relație de armonie în mod natural, iar ei nu se ocupă de autoanaliză și nu le pasă de felul în care arta lor este apreciată de contemporaneitate sau de viitorime. Ei văd ceea ce se vede direct și încearcă să redea aceasta cu claritate, ca Homer, Shakespeare sau Goethe. Opus lor, sentimentalii consideră că armonia între sentiment și gând nu există ca ceva natural, ci că trebuie tins către ea ca spre un ideal. În timp ce naivul este parte din natură, sentimentalul caută natura. John Adams încearcă în lucrarea sa muzicală să creeze o sinteză a acestor două antagonisme. În timp ce lasă partea naivă să se exprime, el arată totuși că este imposibil să fii cu totul naiv într-o epocă atât de autoconștientă ca a noastră, în care întreaga artă mai mult sau mai puțin se referă la eul propriu.

Sala de Concerte Berwald s-a inaugurat la 30 noiembrie 1979, după ce Orchestra Simfonică a Radiodifuziunii suedeze activase mai mult de un deceniu în săli provizorii, fiind destinată în primul rând pentru concertele radiodifuzate. Realizată de arhitectii Erik Ahnberg și Sune Lindström, clădirea a primit Europa Nostra 1981 Diploma of Merit "pentru o casă de concert concepută admirabil de sensibil". Sala de concert propuzisă mi se pare însă nepotrivită cu forma sa hexagonală și publicul înconjurând perimetrul orchestra, ceea ce face ca sunetele să fie absorbite de acest fundal viu. Fiind lipsită de un fundal reflectant, orchestra și solistul sună înfundat, lăsând o senzație neplăcută publicului obișnuit cu rezonanța acustică a săliilor clasice de concert.

Octavian Ciupitu.

GRAFICĂ DE MAESTRI VECHI, MODERNI ȘI CONTEMPORANI LA SOTHEBY'S

La 6 decembrie a.c. are loc la Sotheby's, pe New Bond Street 34-35 din Londra, marea licitație de toamnă de artă grafică creată de maestri vechi, moderni și contemporani, cuprinzând 241 de numere. În categoria "maestri vechi" intră primele 121 de numere, "maestri moderni" sunt prezente în 96 de numere, iar "maestri contemporani" sunt reprezentați de ultimele 24 de numere. Lucrările scoase la licitație sunt gravuri în cupru, aqua forte, litografii, xilogravuri (gravuri în lemn), serigrafii și litografii offset.

Maestrii vechi sunt cei activi în secolele XV-XIX. Găsim aici spre vânzare gravuri de Hans Baldung Grien (1476-1545), Albrecht Dürer (1471-1528), xilogravuri de Albrecht Altdorfer (1480-1538), gravuri de Jacques Callot (1593/3-1635), Francesco Mazzola - numit Parmigianino (1503-40), Rembrandt van Rijn (1606-69), Giovanni Domenico Tiepolo (1727-1804) și alții.

Nr. 104. Rembrandt van Rijn:

Autoportret cu păr lung răvășit, doar bust, 1631.
Dimensiuni: 6,4x5,9 cm. Evaluare: 14.000-18.000 £.
Foto: © Sotheby's.

Maestrii moderni sunt cei care au trăit și activat în perioada 1850-1950. În această grupare întâlnim litografiile de Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901), Pierre Bonnard (1867-1947), Georges Braque (1882-1963), Marc Chagal (1887-1985), Paul Delvaux (1898-1994), Fernand Léger (1881-1955), Henri Matisse (1869-1954) și Joan Miró (1893-1983), gravuri de Henry Moore (1898-1986), Edvard Munch (1863-1944), Pablo Picasso (1881-1973) și mulți alți artiști din perioada aceea.

Maestrii contemporani sunt cei care sunt activi după 1950. Printre ei sunt reprezentați cu litografiile Francis Bacon (1909-92), Jean Dubuffet (1910-85), David Hockney (1937-), Claes Oldenburg (1929-), Jasper Johns (1930-) și Frank Stella (1939-). În afară de acestea, aflăm xilografiile de Frank Stella și serografiile de Andy Warhol (1928-87).

Se deduce din aceste liste de nume ilustre înaltul nivel artistic al lucrărilor scoase acum la licitație, precum și marele interes stărnit de acestea printre colecționarii și achizitorii de artă, ca de altfel așa cum se întâmplă de fiecare dată când se anunță o astfel de licitație la Sotheby's. Căci, așa cum îmi spunea Jonathan Pratt, șeful departamentului de grafică de la Sotheby's, la o întrebare avută cu el la Stockholm, selecțiile cu grijă a numelor artiștilor, la care se adaugă condițiile de garantare a autenticității lucrărilor de artă, stau la baza succesului în afaceri și reputației acestei case de licitații.

Octavian Ciupitu.